

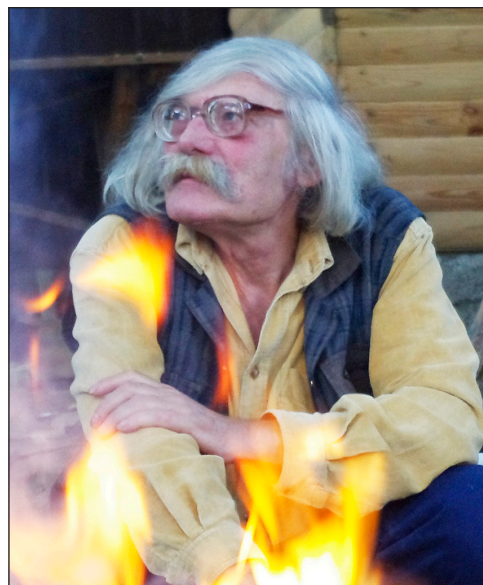
ДО ЮВІЛЕЮ СЕРГІЯ МИКОЛАЙОВИЧА РИЖОВА

---

13 грудня 2019 р. Сергій Миколайович Рижов відсвяткував свій 70-річний ювілей. Талановитий, самовідданий, працелюбний, наполегливий, вражаючий широтою бачення наукових проблем і водночас уважний до найдрібніших деталей, готовий відточувати та обстоювати аргументацію власних ідей, ділитися ними і сприймати альтернативні думки, Сергій Миколайович є для всіх нас взірцем справжнього Вченого. Інтелігентний, глибоко ерудований, принциповий, порядний, наділений фантастичним почуттям гумору, Сергій Миколайович є прикладом справжньої Людини.

Переоцінити внесок дослідника у вивчення Кукутень-Трипільського культурного комплексу було б важко. Сергій Миколайович провів десятки польових сезонів від Подністров'я до Подніпров'я, ніколи не цураючись роботи на будь-якому з етапів розкопок і розвідок. Думаю, кожен, хто хоч раз працював із ним у полі, з теплою посмішкою згадує гострі дискусії на розкопі чи незмінний «транзистор» у тіні під бровкою та влучні жарти Сергія Миколайовича. День за днем чистячи трипільську площадку чи вдихаючи пари соляної кислоти «на камералці», він може годинами говорити про світову філософію, французьких «проклятих поетів» та латиноамериканську прозу, фуги Баха чи блюзові риффи. Проте жодне з уподобань Вченого не можна порівняти з його жагою наукового пізнання.

Основним джерелом до розв'язання наукових проблем, над якими працює Сергій Миколайович, є кераміка, і у знанні та розумінні цього матеріалу йому мало рівних. Визначні здобутки дослідника ґрунтуються на аналізі сотень тисяч одиниць посуду та напрацьованих і удосконалених ним методологічних підходів до аналізу джерела і методики роботи з ним. Віддаючи належне технології виготовлення трипільського

посуду (розділ у колективній монографії «Давня кераміка України», Київ, 2001), Сергій Миколайович зосередив основну увагу на якісних і кількісних особливостях морфології та орнаменталістики кераміки. Це дозволило досліднику суттєво вдосконалити таксономічну структуру Кукутень-Трипільського культурного комплексу та розробити локально-хронологічний поділ цілого ряду його пам'яток, які знаходяться на північ і схід від Дністра. Зокрема, у кандидатській дисертації («Кераміка поселень трипільської культури Буго-Дніпровського межиріччя як історичне джерело», Київ, 1999) і серії розгорнутих статей Сергій Миколайович обґрунтував виділення західотрипільської культури, проаналізувавши походження та розвиток її пам'яток. Вчений виділив низку пам'яток і локальних груп західнотрипільської культури у Подністров'ї, Побужжі, Буго-Дніпровському межиріччі, на Волині, а також східнотрипільських поселень у Подніпров'ї, розробивши та продовжуючи поточнювати від-

носну хронологію виділених ним та іншими дослідниками локальних утворень. Можливий завдяки глибокому знанню матеріалу критичний аналіз висновків інших дослідників дозволив Сергію Миколайовичу широкі узагальнення щодо розвитку Кукутень-Трипільського комплексу та, зокрема, його трипільської складової. Роботи вченого є вагомим внеском до розробки проблем хронології, зв'язків між різними групами трипільського населення, міжкультурних контактів і міграцій в енеоліті Південно-Східної Європи.

Подібно до інших напрямів археології, дослідження у трипіллезнавстві вирішують проблеми широкого масштабу і розв'язують більш вузькі наукові питання. І ті, і інші роботи є однаково важливими. Однак можна виокреми-

ти й роботи-«стовпи», «каркас» загального розуміння трипільської проблематики. Ті ж, хто творять і відмірюють час, — будують цей «каркас», творять нові всесвіти та визначають ритм життя у них. Відтак, над чим кожен із нас не працював би — локальними особливостями матеріальної культури, структурою поселень, демографічним розвитком, соціальною організацією чи контактами трипільського населення на схід від Дністра, — ритм кожної роботи слідує за метрономом, який налаштував Сергій Миколайович Рижов.

Приєднуючись до привітань родини, друзів і колег, хочу побажати Сергію Миколайовичу натхнення, реалізації творчих планів, нових досягнень і доброго самопочуття! З ювілеєм, Вчителю!

*Олександр Дяченко,
кандидат історичних наук,
Інститут археології ІА НАН України*

ПАМ'ЯТІ ВАЛЕНТИНА ЛАВРЕНТІЙОВИЧА ЯНІНА

2-го лютого 2020 р. на 91 року життя помер видатний російський археолог і історик, академік Російської академії наук Валентин Лаврентійович Янін. Основною темою його наукових інтересів був давній Новгород, археологічному вивченню якого він присвятив усе своє творче життя. З його іменем ввійшли в історичну науку знамениті берестяні грамоти Новгорода. Джерелознавче опрацювання їх вченим збагатило давньоруську історію принципово новим джерелом, у якому давньоновгородське життя постало перед нащадками в багатоголосі його жителів. Опубліковані ним (в співавторстві з А. В. Арциховським і А. А. Залізником) три зводи берестяних грамот Новгорода стали одним із найяскравіших відкриттів у давньоруській археології. І не випадково книга В. Л. Яніна «Я послал тебе бересту» мала широкий міжнародний інтерес і була перекладена на низку європейських мов, а також на японську.

Коли б В. Л. Янін лишив по собі тільки цю, блискуче прочитану джерелознавчу спадщи-

ну, то і тоді він посів би одне з найпочесніших місць серед найвідоміших дослідників Давньої Русі. Але ж крім цього йому належать фундаментальні дослідження в галузі давньоруської нумізматики («Денежно-весовые системы до-